

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی دفاع مشروع در حقوق ایران و دیوان کیفری
بین المللی

مؤلف:

المیرا الوندی بهینه

سرشناسه	: الوندی بهینه، المیرا، ۱۳۶۸
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی دفاع مشروع در حقوق ایران و دیوان کیفری بین‌المللی / مؤلف المیرا الوندی بهینه.
مشخصات نشر	: تهران، کتاب آوا، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۱۹۶ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۴۲-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: دفاع مشروع (حقوق) -- ایران Iran -- Self-defense (Law)
موضوع	: دفاع مشروع (حقوق بین‌الملل) Self-defense (International law)
رده بندی کنگ	: ۳۸۵۶KMH
رده بندی یوبی	: ۵۵۰۴۳۴۵
شماره کتابشناسی	: ۵۹۰۵۶۳۱

بررسی دفاع مشروع در حقوق ایران و **دیوان کیفری بین‌المللی**

مؤلف:	المیرا الوندی بهینه
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۸
شمارگان:	۳۰۰ نسخه
قیمت:	۳۴۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۴۲-۸

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست، پلاک ۴، طبقه ۲، واحد ۴

شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۴۰۷۹۹۳ | ۶۶۴۶۱۱۵۸

avabook.com | avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی (خیابان دانشگاه) جنبه فرهنگی

تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر
 کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست،
 پرسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از
 آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای
 واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز
 ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

۱۳.....	چکیده
۱۵.....	مقدمه
۱۵.....	الف: بیان مسأله
۱۶.....	ب: اهداف و مشخص تحقیق
۱۶.....	ج: سؤالات تحقیق
۱۷.....	د: فرضیه های تحقیق
۱۷.....	و: روش شناسی تحقیق
۱۷.....	ه: سامان دهی تحقیق

بخش اول: مفهوم شناسی، مبانی، سیر تکوینی و آثار دفاع مشروع..... ۱۹

۲۱.....	فصل اول: مفهوم شناسی
۲۲.....	گفتار اول: مفهوم و اقسام دفاع
۲۴.....	بند اول: مفهوم دفاع مشروع در حقوق ایران
۲۶.....	الف: تعریف دفاع مشروع از دید حقوق دانان
۲۸.....	ب: تعریف دفاع مشروع از دید فقها
۳۱.....	بند دوم: مفهوم دفاع مشروع در حقوق بین الملل و دیوان کیفری بین المللی
۳۹.....	گفتار دوم: اقسام دفاع با تاکید بر اساسنامه دیوان کیفری بین الملل
۳۹.....	بند اول- دفاع مبتنی بر زوال عناصر و شرایط جرم
۴۲.....	بند دوم: دفاع ناشی از جرم انگاری
۴۳.....	بند سوم: دفاعیات بعد از وقوع جرم
۴۴.....	۱: اسباب اباحه
۴۷.....	۲: علل رافع مسئولیت کیفری

- ۳: بررسی اسباب اباحه و رافع مسئولیت کیفری در حقوق ایران..... ۵۱
- گفتار سوم: مفهوم و اقسام حمله..... ۵۶
- بند اول: حمله و تهدید موجهه..... ۵۶
- بند دوم: حمله عقیم یا شروع به حمله..... ۵۶
- بند سوم: حمله ظاهری..... ۵۸
- بند چهارم: حمله سرزنش آمیز..... ۵۹
- بند پنجم: تهدید منفعل..... ۵۹
- بند ششم: حمله غیر عمد غیر قابل سرزنش..... ۶۱
- بند هفتم: سرزنش آمیز متقابل..... ۶۲
- گفتار چهارم: محاربه دفاع مشروع..... ۶۳

فصل دوم: مبانی نظری..... ۶۷

- گفتار اول: مبانی نظری در فقه اسلامی..... ۶۸
- بند اول: مشروعیت دفاع از نظر فقه..... ۶۸
- بند دوم: مشروعیت دفاع از نظر عقلی..... ۶۹
- بند سوم: مشروعیت دفاع از نظر اجتماعی..... ۷۰
- بند چهارم: مشروعیت از نظر نقلی..... ۷۰
- الف: از نظر قرآن..... ۷۱
- ب: از نظر احادیث..... ۷۱
- ۱: جواز دفاع از جان..... ۷۲
- ۲: جواز دفاع از مال..... ۷۲
- ۳: جواز دفاع از ناموس و مال..... ۷۳
- ۴: جواز دفاع از جان و مال و ناموس دیگری..... ۷۳
- گفتار دوم: مبانی نظری در حقوق..... ۷۴
- بند اول: نظریه حق طبیعی..... ۷۴
- بند دوم: نظریه اجرای حق..... ۷۵

- بند سوم: نظریه قرارداد اجتماعی ۷۶
- بند چهار: نظریه رعایت مصلحت و فایده اجتماعی ۷۶
- بند پنجم: تعارض دو حق و نادیده گرفتن حق کم اهمیت تر ۷۷
- بند ششم: اختلال در اراده مدافع و اجبار معنوی ۷۸

فصل سوم: سیر تقنینی دفاع مشروع ۸۱

- گفتار اول: سیر تقنینی در حقوق ایران ۸۱
- بند اول: قبل از انقلاب اسلامی ۸۴
- الف: قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴ ۸۴
- ب: قانون مجازات عمومی سال ۱۳۵۲ ۸۶
- بند دوم: بعد از انقلاب اسلامی ۸۷
- الف: قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ و قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ ۸۷
- ب: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۱/۰ و قانون مجازات اسلامی و تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ ۸۹
- ج: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ۹۱
- گفتار دوم: سیر تقنینی دفاع مشروع و سایر دفاعیات در تقنین بین الملل و دادگاه کیفری بین المللی ۹۲
- بند اول: بررسی دفاع مشروع در محاکم بین المللی موقت ۹۳
- الف: محکمه نوونبرگ ۹۴
- ب: محکمه توکیو ۹۴
- ج: تحولات دهه آخر قرن بیستم ۹۵
- بند دوم: بررسی دفاع مشروع در دیوان کیفری بین المللی ۹۶

فصل چهارم: آثار دفاع مشروع ۹۹

- گفتار اول: از نظر کیفری ۱۰۰
- گفتار دوم: از نظر مدنی ۱۰۲

بخش دوم: شرایط دفاع مشروع ۱۰۵

فصل اول: شرایط ناظر بر موضوع تجاوز ۱۰۷

گفتار اول: تعرض به نفس ۱۰۸

گفتار دوم: تعرض به عرض و ناموس ۱۱۰

گفتار سوم: تعرض به مال ۱۱۸

گفتار چهارم: تعرض به آزادی تن ۱۲۱

گفتار پنجم: تعرض به نفس، عرض، ناموس مال و آزادی تن دیگری ۱۲۲

فصل دوم: شرایط کیفیات تعرض ۱۲۷

گفتار اول: در حقوق ایران ۱۲۷

بند اول: حال یا قریب الوقوع باشد ۱۲۸

بند دوم: غیرقانونی بودن ۱۳۴

بند سوم: انسان بودن عامل تهدید ۱۳۷

بند چهارم: مستند به قرائن معقول بودن ۱۳۹

بند پنجم: تعرض و تجاوز به سبب اقدام آگاه یا مجاور خود فرد و دفاع دیگری نباشد ۱۴۲

گفتار دوم: در اساس نامه دیوان کیفری بین المللی ۱۴۲

بند اول: عینیت حمله و تهدید ۱۴۳

بند دوم: فوریت یا قریب الوقوع بودن حمله ۱۴۶

بند سوم: غیرقانونی بودن حمله و تهدید ۱۴۷

بند چهارم: خشونت نسبت به خود یا دیگری ۱۴۹

فصل سوم: شرایط و کیفیات دفاع ۱۵۱

گفتار اول: در حقوق ایران ۱۵۱

بند اول: ضرورت دفاع ۱۵۳

بند دوم: رعایت مراحل دفاع ۱۵۶

بند سوم: شرایط دفاع از دیگری ۱۵۸

۱۶۰.....	گفتار دوم: در دیوان کیفری بین‌المللی
۱۶۱.....	بند اول: ضرورت دفاع
۱۶۱.....	الف: وجه زمانی
۱۶۲.....	ب: وجه ماهیتی
۱۶۴.....	بند دوم: تناسب دفاع
۱۶۷.....	گفتار سوم: دفاع مشروع و جرایم بین‌المللی
۱۶۸.....	بند اول: اصل کشتی و دفاع مشروع
۱۷۲.....	بند دوم: حمایت علیه بشریت و دفاع مشروع
۱۷۴.....	بند سوم: جنایات جنگی، دفاع مشروع
۱۷۶.....	بند چهارم: جنایت باوژن، دفاع مشروع
۱۷۹.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۸۷.....	منابع و مآخذ
۱۸۷.....	الف: کتب
۱۸۷.....	اول: منابع فارسی
۱۹۰.....	دوم: منابع عربی
۱۹۲.....	سوم: منابع لاتین
۱۹۳.....	ب: مجلات و مقالات
۱۹۳.....	اول: منابع فارسی
۱۹۴.....	دوم: منابع لاتین
۱۹۵.....	ج: پایان نامه
۱۹۵.....	اول: منابع فارسی
۱۹۵.....	دوم: منابع لاتین
۱۹۶.....	Abstract

"بررسی دفاع مشروع در حقوق ایران و اساسنامه دیوان کیفری بین المللی" موضوع کتاب حاضر است که بطور مفصل موضوعخانه به بررسی ابعاد مختلف دفاع در حقوق ایران، قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ و اساسنامه دیوان پرداخته است و این کتاب پایان نامه کارشناسی اینجانب است که در سال ۱۳۹۲ نوشته شده است و در سال ۱۳۹۸ به روز رسانی شده است. در حد اطلاع نگارنده، موضوع کتاب حاضر با عنوان "بررسی دفاع مشروع در حقوق ایران و اساسنامه دیوان کیفری بین المللی" برای اولین باری در قانون مجازات ایران در سال ۹۲ بررسی شده است که به طور خاص مورد بررسی قرار می گیرد.

اهداف نگارنده از پرداختن به این موضوع، روشن نمودن نقاط قوت و ضعف قانون جدید در این باب و مقایسه موضوع مذکور در حقوق ایران و اساسنامه می باشد؛ باید که پایان نامه حاضر در جهت رشد و تطبیق قانون با نیازهای کنونی جامعه موثر باشد.

دفاع مشروع در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲، در فصل دوم در بحث موانع مسئولیت کیفری، در ماده ۱۵۶ قانون مطرح شده است. در این قانون مواد ۶۲۵ تا ۶۲۹، قانون تعزیرات سابق نسخ صریح گردیده اند؛ با این وجود، شرایط دفاع در قانون جدید با تغییر اساسی مواجه نشده است و عمده تغییرات آن به طور اختصار مربوط به اضافه کردن شرط "رعایت مراحل دفاع" به جای اصل تناسب و تغییراتی در شرایط "دفاع از دیگری" است.

در فصل دوم قانون مجازات اسلامی، اسباب اباحه از عوامل رافع مسئولیت کیفری، تفکیک نشده است. اما با توجه به پیشینه دفاع مشروع چه در قانون سابق و چه در نظریه دکترین، این دفاع جزء اسباب اباحه محسوب می شود.

دفاع مشروع در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، در بند ج ماده ۱-۳۱ مطرح شده است. با ملاحظه شرایط دفاع مشروع از جمله لزوم حمله غیر قانونی، تناسب دفاع و حمله و ... در بند ج، به نظر می‌رسد که دفاع مشروع مقرر در این ماده نیز از اسباب اباحه است.

دیوان کیفری بین‌المللی، صلاحیت رسیدگی به چهار جرم بین‌المللی شامل: نسل‌کشی، جنایت علیه بشریت، جنایات جنگی و تجاوز را دارد. که در برخی از این جرایم از جمله نسل‌کشی و نیز جنایات جنگی امکان استناد به دفاع مشروع وجود دارد. اما در جنایات علیه بشریت با توجه به لزوم وجود سوء نیت یا سبق تصمیم، امکان استناد به دفاع مشروع موجود نیست. هم‌چنین در تجاوز نیز با توجه به این که مرتکب این جرم، سران کشوری و لشکری هستند که در راس مناصب سیاسی و حکومت قرار دارند و از طرف دیگر از ذهنیت ابتدایی حمله نیز برخوردار هستند، نمی‌توان شرایط دفاع مشروع فی‌را را ملکرد آنها صادق دانست.

در این پایان‌نامه به‌دلیل سواهد شد که شرایط دفاع مشروع در دیوان کیفری بین‌المللی در حمله و دفاع تا حدودی به حقوق ایران شباهت دارد؛ از جمله آن که، در حقوق ایران و اساسنامه مدافع از مسئولیت کیفری و مدنی دفاع مشروع به نظر می‌رسد که بیشتر تفاوت ما بین حقوق ایران و اساسنامه را بتوان در مصادیق و اعم مرتکب آنها دانست.

کلید واژگان: دفاع مشروع، اسباب اباحه، رافع مسئولیت کیفری، دیوان کیفری بین‌المللی، جنایات نسل‌کشی، جنایات علیه بشریت، جنایات تجاوز، جنایات جنگی.